

MYLLANS OCH MULENS MARKER

Naturlig naturvårdare.

Bete och slåtter

Växter konkurrerar ständigt med varandra om tillgången på solljus, vatten och näring. För att slippa konkurrens är växterna utvecklade att leva i olika miljöer. Typiska ängs- och hagmarksväxter är specialiserade på att leva näringsfattigt och att klara av bete eller slåtter. En taktik är att försöka "gömma" sig för mulen eller lien, genom att vara kortvuxen, växa krypande eller ha sina gröna växtdelar samlade i en bladrosett tryckt mot marken. För att försvara sig mot bete kan växten smaka illa, vara giftig, ha taggar eller brännas.

Ängs- och hagmarksväxter blommar ofta tidigt på våren för att hinna fröa innan betessläppet eller slåttern. Många växter kan dessutom föröka sig genom vegetativa utskott (man "klonar" sig själv). Som betesväxt kan man dra nytta av djuren för att sprida sina frön. Kardborrar är ett utmärkt exempel på det. Vissa frön är anpassade för att klara sig oskadda genom boskapens matsmältningskanal. På så vis sprids fröna samtidigt som de hamnar i en näringsrik komocka. I den nakna jorden där djuren trampat upp marken kan frön lätt gro utan att konkurrera med omgivande växter.

Höga växter med stora köttiga blad kan inte växa på näringsfattig mark. Dessutom skulle en stor växt förlora alldeles för mycket av sina gröna delar om den blev betad eller nedslagen med en lie. Om hagmarken gödslas, eller om betet eller slåttern upphör, kan dessa stora växter ta över. I konkurrensen om ljuset vinner de höga breda växterna som snabbt skuggar ut de små arterna.

En gödslad hage är frodig men artfattig.

På ängs- och hagmarker kan man se den smalsprötade bastardsvärmaren.

Blomsterrika ängs- och hagmarker.

Artrikt! –Varför då?

På en ogödslad äng eller hage som slås eller betas regelbundet kan artrikedomen vara mycket stor. En yta på en kvadratmeter kan rymma 40–50 olika växtarter. Den störning som betet och slåttern innebär är nyckeln till att så många arter kan växa bredvid varandra samtidigt. Den återkommande störningen gör att ingen växt tillåts ta överhanden och konkurrera ut de andra. Så länge marken är näringsfattig växer dessutom växterna långsamt, vilket också är en orsak till att ingen enskilda art kan dominera.

Förutom växter myllrar ängs- och hagmarkerna av fjärilar, steklar och skalbaggar som trivs i de öppna blomsterrika markerna. De fristående gamla träden och buskarna är viktiga inslag i ängs- och hagmarkerna och de ökar artrikedomen ytterligare. Förr klippte man ner grenarna (hamling) för att även utnyttja lövet till vinterfoder. På de solbelysta stammarna växer lavar av många olika slag och i busksnåren söker många djur skydd, både små insekter och större däggdjur. I gamla savande björkar kan man finna den rödlistade bålgetingen och i en blommande lind surrar det högljutt av nektarsugna insekter.

Stäppängar och kalktorrängar

Så kallade stäppängar eller kalktorrängar är miljöer, som är ovanliga i Sverige, men som finns utmed Östergötlands randområden. Markerna består av grövre isälvsmaterial där vattnet lätt sköljs igenom och lämnar marken extremt torr och näringsfattig. Dessutom regnar det inte lika mycket här eftersom västra Östergötland är ett av landets nederbördsfattigaste områden. Förutom att många av områdena har en lång historia som betesmarker är markerna också kalkrika. Dessa mycket speciella förhållanden ger en artrik flora och fauna med framförallt många sällsynta och hotade växter och insekter.

Flera av de växter som man kan hitta i Mjölbys stäppängar växer normalt på stäpperna i sydöstra Europa och Asien. Många av stäppängens växter vandrade in under yngre stenåldern och bronsåldern då klimatet var varmare i Sverige. Till några av dessa arter kan nämnas: backsippa, fältmalört, backsmultron, axveronika och solvända. I två av Mjölby kommuns stäppängar växer också luddvedeln. På Sveriges fastland finns den bara på sex kända lokaler – alla i västra Östergötland.

Backnejliken växer gärna på torrbackar.

Stäppängar vid Åsabackarnas naturreservat.

